מכין אותו עד שתצא נפשו: בעא מיניה רמי בר חמא מרב חסדא הרי זה גיטיך ולא תתגרשי בו אלא לאחר שלשים יום והלכה והניחתו בצידי רשות הרבים מהו אמר ליה אינה מגורשת מדרב ושמואל [א]דרב ושמואל דאמרי תרוייהו והוא שצבורין ומונחין ברשות הרבים וצידי רשות הרבים כרשות הרבים דמו אדרבה מגורשת מדרב נחמן דאמר רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ב]האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תהיה קנויה לך עד לאחר שלשים יום קנה ואפילו עומדת באגם מאי לאו היינו אגם והיינו צידי רשות הרבים לא אגם לחוד וצידי רשות הרבים לחוד איכא דאמרי אמר ליה [א]מגורשת מדרב נחמן וצידי רשות הרבים כאגם דמי אדרבה אינה מגורשת מדרב ושמואל מאי לאו היינו רשות הרבים והיינו צידי רשות הרבים [ב]לא רשות הרבים לחוד וצידי רשות הרבים לחוד: **מתני'** [ג]המושיב את אשתו חנוונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה ר' אליעזר אומר אפילו על פילכה ועל עיסתה: **גמ'** איבעיא להו ר' אליעזר על ידי גלגול קאמר או לכתחלה קאמר ת"ש אמרו לו לרבי אליעזר [ג]אין אדם דר עם נחש בכפיפה אי אמרת בשלמא לכתחלה שפיר אלא אי אמרת ע"י גלגול מאי נפקא לה מינה דאמרה ליה כיון דקדייקת בתראי כולי האי לא מצינא דאדור בהדך ת"ש הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנוונית או שמינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה [ד]לא הושיבה חנוונית ולא מינה אפוטרופיא אינו יכול להשביעה רבי אליעזר אומר אע"פ שלא הושיבה חנוונית ולא מינה אפוטרופיא הרי זה משביעה כל זמן שירצה שאין לך אשה שלא נעשית אפוטרופיא שעה אחת בחיי בעלה על פילכה ועל עיסתה אמרו לו אין אדם דר עם נחש בכפיפה שמע מינה לכתחלה שמע מינה: **מתני'** [ד][ה]כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך אין יכול להשביעה [ו]אבל משביע הוא את יורשיה ואת הבאים ברשותה [ז]נדר ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותך אינו יכול להשביעה לא היא ולא יורשיה ולא את הבאים ברשותה [ה]אבל יורשיו משביעין אותה ואת יורשיה ואת הבאים ברשותה נדר ושבועה אין לי ולא ליורשי ולא לבאים ברשותי עליך ועל יורשיך ועל הבאים ברשותיך אינו יכול להשביעה לא הוא ולא יורשיו ולא הבאים ברשותו לא אותה ולא יורשיה ולא הבאים ברשותה [ח]הלכה מקבר בעלה לבית אביה או שחזרה לבית חמיה ולא נעשית אפוטרופיא אין היורשין משביעין אותה ואם נעשית אפוטרופיא היורשין משביעין אותה על העתיד לבא ואין משביעין אותה על מה שעבר: **גמ'** שבועה מאי עבידתה אמר רב יהודה אמר רב

מכין אותו. קודם שעבר על העשה ויש בידו לקיים: **והלכה והניחתו כו'.** ועודנו שם לאחר שלשים: **והוא שצבורין.** גבי מתניתין[ו] דקתני הקודש זכה אלמא רה"ר לא קני ליה לבעלים מידי אלא א"כ מגביהו הילכך לאחר שלשים לאו ברשותה הוא דליהוי גירושין חיילי: **צידי רה"ר.** סמוך לכתלים שאין דרך בני אדם לעבור שם ולהתחכך בכותלים[ז]: **מתני' חנוונית.** למכור יינו ופירותיו בחנות: **משביעה.** שלא עיכבה בידה כלום: **אפוטרופיא.** להכניס ולהוציא פירותיו ולשכור פועלים ולישא וליתן: **גמ' ע"י גלגול קאמר.** דשמעיה לת"ק דאמר משביעה על האפטרופסות ולא על פילכה ועיסתה ואפילו ע"י גלגול שבועת אפטרופסות דכיון דשבועת אפטרופסות דרבנן[ח] [דהא לא קטען ליה תובע טענת ברי אלא רצוני שתשבע לי לא מגלגלין על ידה] שבועה אחריתי ואתא ר' אליעזר למימר היכא דהושיבה חנונית מיגו דמישתבעה אאפטרופסות משתבעה נמי על ידי גלגול על פילכה ועיסתה דמגלגלין [ט]מדרבנן: **או לכתחלה קאמר.** דאפי' לא מינה אפוטרופיא משביעה על פלכה שהרי אפוטרופסת היא: **בכפיפה.** בתוך קופה אחת: **שפיר.** דאמרה ליה הואיל ומשבעת לי על פילכי איני יכול לסבול קפדנותך: **מאי נפקא לה מינה.** הרי נתחייבת לו שבועה ומה יקשה לה גלגול זה אם לא עיכבה כלום: **הואיל וקא דייקת בתראי.** אינך אוהב ומאמין אותי ולא מצינא לאידור בהדך: **הרי שלא פטר.** שלא כתב לה נדר ושבועה אין לי עליך: **נדר.** שנודרת לו יאסרו עלי כל פירות שבעולם אם עיכבתי משלך כלום כדאמר במסכת גיטין (דף לד:) נמנעו מלהשביעה התקין ר"ג הזקן שתהא נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה: **מתני' אינו יכול להשביעה.** בגמ' מפרש מאי שבועה פטרה: **אבל משביע הוא את יורשיה.** אם גירשה ומתה ויורשיה תובעין הימנו כתובתה נשבעים שבועת יורשין המפורשת במסכת שבועות (דף מה.) שבועה שלא פקדתנו בשעת מיתה ולא אמרה לנו קודם לכן ולא מצאנו בין שטרותיה שטר כתובתה פרוע: **ואת הבאים ברשותה.** אם מכרה כתובתה לאחרים ונתגרשה ומתה והלקוחות תובעין אותו נשבעין אף הן שבועת היורשין: **אבל יורשיו משביעין אותה.** אם נתאלמנה והיא או יורשיה נפרעין מן היתומים צריכים שבועה שהרי לא פטרן אלא ממנו אם תגבה כתובתה בחייו: **לבאין ברשותי.** אם אמכור נכסי ואת באה ליפרע מלקוחות: **הלכה מקבר בעלה כו'.** זו שפטרה בעלה מן השבועה והכי תני בהדיא בתוספתא[י] דהך שפטרה קאי: **לבית אביה.** שלא נתעסקה שוב בנכסים: **על העתיד לבא.** על עסק שלאחר מיתה שלא עיכבה בידה כלום דהשתא נכסים דיתמי נינהו ולא מהניא בהו פטור דידיה: **על שעבר.** על עסק שבחיי בעלה: **גמ' שבועה מאי עבידתה.** איזו שבועה סתם שאשה חייבת לבעלה או ליורשיו דקתני דכי לא פטרה משביעה וכי פטרה אין משביעה:

על

אינה מגורשת מדרב ושמואל. הרבה יש לתמוה היכי פשיט מדרב ושמואל דבעי למימר דצידי רה"ר כרה"ר והא רמי בר חמא גופיה מיבעי ליה בצידי רה"ר מכלל דבהניחתו ברה"ר פשיטא ליה דאינה מגורשת וי"ל דדייק מסיפא דמילתיה דמדקאמר דבסימטא לא מהני תפיסה מכלל דבצידי רה"ר מהניא מיהו איכא דאמרי מדמה צידי רה"ר לסימטא: **וצידי** רה"ר כרה"ר דמו. תימה דבריש אלו נערות (לעיל דף לא:) אמר דלענין מיקנא קני בצידי רה"ר: **אדרבה** מגורשת מדרב נחמן כו'. מדלא קאמר אדרבה מגורשת מדרב ושמואל גופייהו דאמרי בסימטא לא מהני תפיסה מכלל דפשיטא ליה דסימטא עדיפא לענין קנין טפי מצידי רה"ר אבל אגם וצידי רה"ר בעי לדמויי אהדדי אלמא לענין קנין סימטא עדיף מאגם וקשה לרשב"א דלעיל בשילהי האשה שנפלו (דף פב.) אמר רבי יוחנן האומר לחבירו משוך פרה זו ולא תיקני עד לאחר שלשים קנה אפילו עומדת באגם וא"כ כל שכן אם היא עומדת בסימטא והיכי אמר ר' יוחנן לעיל דתפיסה מהני בסימטא דר' יוחנן ור' שמעון בן לקיש דאמרי תרוייהו אפילו בסימטא: **האומר** לחבירו משוך פרה זו כו'. בדאמר לו מעכשיו מיירי כדאוקי לעיל בסוף האשה שנפלו (דף פב.) וגבי גט נמי דבעי רמי בר חמא איירי נמי בדאמר מעכשיו דאי לא אמר מעכשיו כיון דאין הגירושין אלא לאחר שלשים היה צריך שיהיה אז בחצירה וקשה דהיכי פשיט מדרב ושמואל דהתם מאי מעכשיו איכא ונראה דהכי פשיט כי היכי דהתם אע"ג דמן הדין דמשעת מיתת האב הנכסים בחזקת יתומים בכל מקום שהם אפ"ה אם הם ברשות הרבים לא קנו יתמי ה"נ היכא דאמר לה הרי זה גיטיך מעכשיו ולא תתגרשי בו עד לאחר שלשים דמן הדין יש לה לזכות בגט מיד לאחר ל' יום בכל מקום שהוא אפילו הכי ברה"ר אינה מגורשת: **רבי** אליעזר אומר על ידי גלגול. לא כפירוש שפירש הקונטרס דת"ק סבר דאין מגלגלין בשבועה דרבנן דהא בפ' כל הנשבעין (שבועות דף מח:) מסקינן דמגלגלין בדרבנן וליכא מאן דפליג אלא טעמא דת"ק דאמרה ליה כיון דדייקת כולי האי לא מצינא לאידור בהדך ירושלמי מאי טעמא דרבנן אם אתה אומר כן אין שלום בבית לעולם שברה כלים מאי את עביד לה כשומרת חנם או כשומרת שכר מסתברא אפילו כשומרת חנם אינה אם אין את אומר כן אין שלום בבית לעולם: **נדר** ושבועה אין לי עליך ועל יורשיך. בירושלמי מפרש כגון שנתן לה רשות לעשות יורשיה אפוטרופין ואת הבאים ברשותך צריך לפרש שאר בני אדם נכרים שעשאתן אפוטרופין מחמת שנתן לה רשות תימה אמאי נקט נדר דנדר לא שייך אלא באלמנה כדמוכח בהשולח (גיטין לד:) דתיקן ר"ג שתהא נודרת כו' ועליך לא שייך אלא בגרושה ויש לומר דאיידי דנקט בסמוך נדר גבי יורשין נקט נמי ברישא ומיהו בגמ' לא שייך לשנויי הכי דקתני בברייתא נדר ושבועה והתם לא מיירי ביורשים כלל:

עין משפט נר מצוה

לח א ב מיי' פ"ט מהל' גירושין הלכה ג טוש"ע אה"ע סימן קמו סעיף ג:

לט ג מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה א סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' צז סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סימן צג סעיף א:

מ ד מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע אה"ע שם סעיף א:

מא ה ו מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה יט ופט"ו מהל' מלוה הלכה ז סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף א ב וטוש"ע ח"מ סי' עא סעיף א וסעיף יז:

מב ז מיי' פט"ז מהל' אישות הלכה כ טוש"ע אה"ע שם סעיף ג ד וח"מ שם סעיף יז:

מג ח מיי' פ"ט מהל' שותפין הלכה ד סמג עשין מח ופב טוש"ע אה"ע סי' לח סעיף ד:

◆

תוספות רי"ד

שמחלו או שנפרע ממנו קודם שמכרו ללוקח הו"ל מק"ט שמכר לו שטר בטל בחזקת שהוא קיים ואינו חייב לשלם לו אלא הדמים שמכרו ולא יותר וכ"ז פירש על מימרת הא דאמ' שמואל המוכר שטר חוב לחבירו ועל מימרת א"ל ר"נ לא איכא דליסבי' עצה. פי' דהאי דאמר מרימר מאן דדאין דינא דגרמי מגבי' ביה כו' לא קאי אלא על המוכר עצמו שמחל אבל היורש שמחל פטור מלשלם אע"פ שגורם הפסד לחבירו) ומאן דלא דאין דינא דגרמי מגבי ביה דמי נייר בעלמא כלומר שלא מכר לו אלא הנייר וה"ה בידו. כפיא רפרם לר"א ואגבי' לי' כשורא לצלמי. פי' בא לדין לפני ר"א וסבבו רפרם בראיות עד שהסכים לו ר"א ודקדק בתשלומו שישלם לו הכל כאשר ידקדק הלוקח לקנות קורה לצור בה צורות שבורר ישרה וחלקה. אמר אמימר משמיה דר"ח האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה ובעל חוב וא"ל ארעא וא"ל זוזי ב"ח מסלקי' לי' בזוזי ואשה מסלקי' לה בארעא הא כדיניה והא כדינ'. פי' שב"ח הלוה זוזי ע"ד שישלם לו זוזי אבל האשה לא נתנה כלום וכל הסמך שלה הוא על הקרקע ואי ליכא אלא חדא ארעא. פי' שלא יספיק לשניהם לב"ח יהבינן ליה לאשה לא יהבינן לה יותר משהאיש רוצה לישא אשה רוצה להנשא וכגון שנכתבו ביום א' שאין אדם קדמה שאילו היו ב' ב"ח היו חולקים ועכשיו שהן אשה וב"ח נדחית האשה מלפניו וזו היא א' מקולי כתובה אבל אם קדמה האשה אפילו יום אחד היא קודמת לגבות. א"ל ר"פ לר"ח ודאי אמריתו משמיה דרבא האי מאן דמסקי ביה זוזי ואית ליה ארעא דא"ל זיל זבין והב לי' א"ל ההוא תולה מעותיו ביד עובד כוכבים הוה הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן פי' הלוה והמזיק אין דינן שוה דלגבי מזיק כתיב ישיב לרבות שו"כ כסף ואפי' סובין ואם רוצה לסלק את הניזק נמי בקרקע יכול לסלקו כדאמרינן בריש ב"ק או שו"כ או מיטב וכל מטלטלי מיטב נינהו דאי לא מזדבין הכא מזדבין במתא אחריתי אבל אי בעי לאגבויי קרקע יהיב לי' מיטב כי היכי דליקפוץ עלי' זבוני ואע"פ שיש זוזי למזיק יכול לסלקו או בקרקע או במטלטלין ולא מצי ניזק למימר ליה זיל זבין את מטלטלי והב לי דלא אמר מסלקו בכל מטלטלי דיהיב לי' אפילו סובין וניזק שקיל להו וטרח ומזבין להו אבל ב"ח שהלוהו זוזי אינו כן דעבד לוה לאיש מלוה ואם יש לו זוזי א"י לסלקו לא בקרקע ולא במטלטלי אלא בזוזי ואם א"ל זוזים וי"ל מטלטלין אין יכול להגבותו מטלטלים אלא אומר לו טרח את וזבין דעבד לוה לאיש מלוה דדוקא גבי מזיק דלא שקיל רחמנא כתיב ישיב ודרשי' לרבות שו"כ ואפילו סובין אבל לוה דשקיל דמי ממלוה לא מקילינן גביה אלא אמרינן ליה טרח את וזבין למטלטלין דידך והב ליה זוזי דאיזפך. (בזו הסברא

מסורת הש"ס

א) לעיל פד: [פה.], ב) לעיל פב. [ע"ש], ג) [לעיל עב. וש"נ], ד) [לקמן פח: ע"ש], ה) שבועות מה., ו) [לעיל פד:], ז) [ב"ק כט:], ח) כ"י, ט) נ"ל בדרבנן, י) [פ"ט ה"ה],

◆

מוסף רש"י

הובא בסוף המסכת.

◆

תוספות רי"ד (המשך)

חולק הרב בפסקיו בפ' אבות נזיקין ואומר אי לית לי' ללוה זוזי ואית לי' מטלטלי מגבי' לי' מטלטלי ולא טרחי' לי' למכור מטלטלי ליתן לו זוזי אלא שמין לו מטלטלי כנגד חובו) ודוקא במטלטלי הוא דאמר הכי דאי לא מזדבין ליה הכא ממטי להו לדוכתא אחריתי ומזבין להו ויהיב לי' דמי אבל בקרקע לא דאי ל"ל זוזי ולא מטלטלי וא"ל ארעא ל"א ללוה זבין קרקע דידך והב לי שמי שהוא דחוק למכור קרקע אם לא יזלזל הרבה בשויו א"י למכור הלכך אין כופין אותו למכור ולהפסיד כ"כ. אלא יורדים לנכסיו ושמין קרקע בדמי הלואה ויהבינן ליה למלוה ומסתלק בקרקע ומ"ה תמה ר"פ על ר"ח וא"ל בודאי הוא דבר זה ששמעתי דאמריתו משמי' דרבא דכייפינן ללוה ואמרי' ליה זיל זבין את והוא השיב דל"א הכי שאין זה מן הדין שנכוף את הלוה למכור אלא ב"ד שמין לו קרקע למלוה ומסתלק בקרקע וזה המעשה ששמעת דהו"ל מעות והיה תולה ביד עובד כוכבים שהי' אומר של עובד כוכבים הם והוא הלוה אותם שישתכר בהן למחצה לשליש או לרביע ומ"ה כפוהו למכור קרקעו ולפרוע לו ולא גרסינן הוא עשה שלא כהוגן לפיכך עשו לו שלא כהוגן דכהוגן וכדין עשו לו שהרי הי' לו זוזי והי' מבריחן מבע"ח ואי גרסי' לי' י"ל שאותו העובד כוכבים כפר ולקח מעותיו ע"פ שהודה ואמר כי הם של עובד כוכבים ונשאר עכשיו בלא זוזי ואעפ"כ כפו אותו למכור שמפני שמתחלה עשה שלא כהוגן ותלה אותן ביד עובד כוכבים להבריחם מבע"ח ועכשיו שנשאר בלא זוזי עשו לו חכמים נמי שלא כהוגן וכפוהו למכור קרקעו ויפרע למלוה. א"נ האי עשו לו שלא כהוגן לאו דוקא אלא ה"ק לי' מה שנראה לך שעשו לו שלא כהוגן מפני שהיה לו מעות ולעולם כדין וכהוגן עשו לו. א"ל ר"כ לר"פ לדידך דאמרת פריעת ב"ח מצוה אמר לא ניחא לי למיעבד מצוה מאי ובפ' שום היתומים אמר ר"פ פריעת ב"ח מצוה היא עליו לפרוע חובו ולאמת דבריו. דכתיב הן צדק הן שלך צדק ויתמי לאו בני מיעבד מצוה נינהו ואין נזקקין להן עד שיגדילו א"ל [תנינא] בד"א שלוקה מ' חסר א' במצות ל"ת אבל מצות עשה כגון שאומרים לו עשה סוכה ואינו עושה לולב ואינו עושה מכין אותו עד שתצא נפשו. וה"נ כייפי' ליה ללוה עד דעביד מצוה ופורע: **מתני'** המושיב אשתו חנונית או שמינה אפוטרופוס ה"ז משביעה כ"ז שירצה רא"א אפילו על פלכה ועיסתה. פי' ת"ק סבר אם הושיבה חנונית למכור יינו או פירותיו או שעשאה אפוטרופסות על נכסיו להשכיר פועלים ולפורען ולישא וליתן ממונו אז הוא רשאי להשביעה כ"ז שירצה שלא גזלה ממנו כלום. ואע"פ שאינו טוען טענות ודאי אלא טענות ספק אני חושש שמא גזלתני כדתנן בשבועות ואלו נשבעין שלא בטענה. השותפים והאריסין והאפוטרופין והאשה הנו"נ בתוך הבית. ואמרי' התם מאי שלא בטענה. שלא בטענות ודאי אלא בט"ס אבל אם לא הושיבה חנונית ולא אפוטרופסות א"י להשביעה ור"א סבר אע"פ שלא עשאה אפוטרופיא הוא יכול להשביעה על פלכה שהוא מע"י שלא גזלתה ועל עיסתה שהיא אופה לו הפת תניא הרי שלא פטר את אשתו מן הנדר ומן השבועה והושיבה חנונית או שמינה אפוטרופיא